

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra pedagogiky

POJETÍ DIVADLA HRANÉHO DĚTMI V MIMOŠKOLNÍ ČINNOSTI
CONCEPTION OF THEATRE PERFORMED BY CHILDREN IN
EXTRACURRICULAR ACTIVITY
Bakalářská práce

ROMANA BURSOVÁ
Vychovatelství
Kombinované studium

Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková

PRAHA 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením

PaedDr. Zdeňky Hankové

V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 10.4.2012

.....

Poděkování

Děkuji PaedDr. Zdeňce Hankové za vstřícný, povzbudivý přístup a za praktické rady při vedení mé práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá divadlem hraným dětmi. Cílem je zjistit, zda má dítě vystupovat před publikem a jaký vliv na něho toto vystoupení má. Práce srovnává názory na hraní dětí před publikem a dochází k obecnému pojetí divadla hraného dětmi. Mapuje názory aktérů - dětí, jejich rodičů a dospělých, kteří s dětmi pracují.

Součástí této práce je scénář divadelní hry s dětmi 3. třídy.

Klíčová slova

mimoškolní činnost, divadlo hrané dětmi, dramatická výchova, mladší školní věk

Abstract

The bachelor thesis covers with the theatre performed by children. The objectives are to determine whether a child should perform in front of audience and what influence such performance has on these children. The thesis compares different opinions of children's performance in front of audience and comes to the general conception of theatre performed by children. It monitors opinions of the actors – the children, their parents and the adults working with the children.

Part of this thesis is a script of a theatre play performed by 3rd grade children.

Keywords

Extracurricular activity, theatre performed by children, dramatic education, younger school age.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovnických služeb.

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	10
1.1 Vymezení pojmů.....	10
1.1.1 Hraní divadla.....	10
1.1.2 Dramatická výchova.....	10
1.1.3 Divadlo hrané dětmi.....	11
1.1.3.1 Vývoj divadla hraného dětmi.....	11
1.1.3.2 Přístup k hraní divadla dětmi.....	13
1.2 Mladší školní věk.....	14
1.3 Mimoškolní činnost.....	15
1.4 Hraní divadla ve školní družině.....	16
2 Názory na veřejné vystupování dětí dostupné v odborné literatuře.....	17
3 Praktická část.....	20
3.1 Cíl a metody.....	20
3.2 Šetření ve školní družině.....	21
3.2.1 Vstupní informace - podmínky a charakteristiky realizovaných scénářů.....	21
3.2.2 Výstupy šetření ve školní družině.....	23
3.2.2.1 Názory dětí.....	23
3.2.2.2 Názory rodičů dětí.....	31
3.2.2.3 Moje zkušenosti z hraní divadla s dětmi.....	35
3.3 Šetření postojů odborné veřejnosti divadla hraného dětmi.....	37
3.4 Analýza šetření.....	43
Závěr.....	45
Použitá literatura a prameny.....	46
Seznam příloh.....	47

„Prospěch toho, kdo nám byl svěřen jako žák nebo člen souboru a nebo se nám sám dobrovolně a s důvěrou svěřil, je nejvyšším kritériem hodnoty a úspěchu naší práce.“

Machková (Základy dramatické výchovy)¹

¹ Machková, 1980, s. 9

V pokoji jsou „tři židle, stolička - seřazeny tvoří vlak. Pokoj je svět, nalevo se jede do Tramtárie, napravo k babičce. Dětská obraznost stvoří smyšlený, imaginární svět, který je po dobu hry mocnější než realita, protože je pro dítě „pravdivější“ Přišel otec a políbil syna, řídícího jízdu na stoličce..... Chlapec se vzbouřil: „Táto, nedávej pusu lokomotivě, nebo si vagóny budou myslet, že není opravdová!““ Aby hra pokračovala, musí otec odejít z místnosti anebo se přidat do hry a cestovat také k babičce. Pokud zůstane v místnosti sledovat hru a dítě bude pokračovat ve hře - buď si otce nebude všimnout, jako by v místnosti nebyl a nebo si bude hrát s vědomím přítomnosti dospělého diváka, který si nehraje a bude mu svou hru předvádět. Dětská hra se stane divadlem.

Bernard (Co je divadlo)²

² Bernard, 1983, s. 29 - 30

Úvod

Pracuji jako vychovatelka ve školní družině s dětmi ve věku 6 - 10 let. S dětmi již několik let připravujeme divadelní představení. V loňském roce jsem podala námět uspořádat přehlídku činnosti školních družin okolních škol na Praze 14. Byla jsem překvapena odmítavým přístupem ředitelů základních škol k prezentaci činnosti školních družin. Právě tou dobou jsem se dostala k informaci o konání 1.ročníku festivalu dětských divadelních souborů v Kulturním domě Kyje v naší městské části, šlo o aktivitu jednoho učitele ze sousední základní školy. I jeho reakce mě překvapila, protože přijímali pouze děti druhého stupně, se slovy, že menší děti mají své publikum - rodinné příslušníky. Znejistěla jsem, jestli mám vůbec usilovat o vystupování na veřejnosti, ale mateřské školy každoročně svoji přehlídku činnosti pořádají. V té době shodou okolností právě probíhal festival amatérských divadelních souborů pod širým nebem v Horních Počernicích. Několik představení jsem navštívila. Tento festival má 41. letou tradici bez přerušování a v představeních hrají i malé děti.

Otázka, zda by měly malé děti veřejně vystupovat se stala východiskem této bakalářské práce, ve které dále mapuji pojetí divadla hraného dětmi. V teoretické části mé bakalářské práce porovnávám názory odborníků k danému tématu. Ve vývoji divadla hraného dětmi zaznamenávám jeho počátky jako školské divadlo - hraní zajišťovaly školy, později však, a to platí dodnes, jde o aktivitu mimoškolní (výjimkou jsou některé alternativní školy). Při vysvětlování základních pojmů jsem chtěla vyzvednout význam amatérského divadla (dříve ochotnického) jednak jako předstupně dnešního oboru dramatická výchova, ale také v současné době jako „*učení divadla divadlem*“³ V praktické části jsem zaznamenala své postřehy z rozhovorů a osobních setkání s vedoucími divadelních souborů či kroužků dramatické výchovy. Především zde vyhodnocuji zkušenosti z vlastní praxe, názory dětí a jejich maminek na naše společné hraní divadla. Práci doplňuji svojí zkušeností z obvodního kola přehlídky dětských divadelních souborů Otvírání 2012, kterého jsem se letos v březnu s dětmi poprvé zúčastnila

Kvalitativním šetřením chci zjistit, zda by měly děti vystupovat před publikem a jaký vliv na ně toto vystoupení má.

³ *Tradice českého ochotnického divadla a amatérského divadla dneška*, Černík, s. 42

Vypracování komplikovalo zjištění, že literatury k divadlu hranému dětmi moc není. Publikace byly v knihovnách často rozpůjčované, nebo jen v jednom prezenčním výtisku. Příjemně překvapena jsem byla z otevřeného přístupu oslovených lidí z praxe k vyjádření vlastních názorů na zmíněnou problematiku.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení pojmů

1.1.1 Hraní divadla

Na začátku byla hra. „*Hry zabírají velkou část lidského života. hrají si všechny národy a etnické skupiny. Člověk si hraje v každém věku. Dítě si hraje, ačkoli je tomu nikdo neučil. Také některá zvířata si hrají a nemusel je člověk hrám cvičit. Zdá se, že sklon ke hře je živým bytostem vrozen.*“⁴ Hra, tak jako hraní divadla „*je svobodné jednání na zvláštním místě a ve zvláštním čase, „vytrženém“ z běžné užitkové praxe. Hraje se s potěšením pro potěšení.*“⁵ „*Divadlo provází člověka v různých podobách po celou známou dobu jeho existence na Zemi. Člověk pohybem svého těla a jeho obraznou aktivitou vyprávěl (a dosud vypráví) ostatním lidem příběhy o životě a světě.*“⁶

Divadlo je umění. Hraní divadla je způsob interpretace uměleckého díla. Jeho cílem je veřejné představení, umělecký dojem, podívaná pro diváky. Vnímaví diváci ho svým způsobem dotvářejí, což není v žádném jiném druhu umění v takové míře a síle obsaženo.⁷ Divadlo zažíváme bezprostředně. Zobrazuje něco aktuálně „tady a teď“. Herci svým jednáním hrají jiné osoby, jejich vztahy a jednání ve specificky uzpůsobeném prostoru za pomoci různých rekvizit a efektů. Existuje dvojí divadlo. Jedno hraje improvizovaně - je tvořené herci na místě, a druhé se opírá o předem napsaný dramatický text.

1.1.2 Dramatická výchova

Dramatická výchova je jeden z oborů estetické výchovy a výchovy uměním (další obory: výchova literární, výtvarná, hudební a taneční). Je to pedagogická disciplína využívající prostředky a postupy divadelního umění, pracuje s mezilidskými vztahy a situacemi, v nichž

⁴ Bernard, 1983, s. 28

⁵ Tamtéž, s. 29

⁶ Tamtéž, s. 265

⁷ Císař, 2006, s.19

se mezilidské vztahy projevují. Je to učení přímým prožitkem a vlastní zkušeností v jednání. Je to nabývání životní zkušenosti hledáním řešení nastolené situace intelektem, i se zapojením těla a emocí. Součástí dramatické výchovy je i příprava divadelní inscenace, ale její případné předvedení není cílem dramatické výchovy, nýbrž prostředkem výchovného a vzdělávacího procesu.⁸

Dramatická výchova „i metoda terapeutická, použitelná a používaná ve školním vyučování, mimoškolních zájmových aktivitách, ba i při vzdělávání, kultivaci a terapii dospělých. Byť její jádro a specifické postupy vycházejí z divadla a směřují k němu.“⁹

1.1.3 Divadlo hrané dětmi

V úvodu vysvětlení používaných termínů v literatuře - dětské divadlo, divadlo hrané dětmi, divadlo pro děti (Richter)¹⁰ :

- dětské divadlo - název zahrnuje divadlo pro děti i divadlo hrané dětmi
- divadlo pro děti - je určené dětskému divákovi, hrají jak děti tak i dospělí
- divadlo hrané dětmi - je divadlo pro děti, ale hrají pouze děti

1.1.3.1 Vývoj divadla hraného dětmi

(Slavík a Machková)¹¹:

5. století - **První zprávy o divadle hraném dětmi**, církevní školy - liturgická představení, světské zábavy s divadelními prvky inscenace her podle Terentiových komedií.
- 16.století - Vliv Luthera (vzpoura proti vrchnosti) na rozvoj reformačního divadla ve střední Evropě počátek divadla na našich školách.

⁸ Provazník, [cit. 2012-04-10]

⁹ Richter 2006, s. 56

¹⁰ Richter, 2006

¹¹ Slavík, 1996 str 2-3, Machková, 1980, s. 11-17, Machková 1998, s. 6-28

- Jezuitské školy - divadelní inscenace (zpočátku antické texty, později vlastní repertoár s výchovnou funkcí divadla, podpora dvorem a šlechtou)

- 17.století - Komenský prosadil **provozování školských her**. Později zkoumá scénickou hru jako prostředek výchovy a vyučování jakékoli látce.
České školské divadlo dlouho neveřejné.

- humanismus - Školské divadlo- cvičení paměti, zdokonalení v latině, ve vystupování, výchova k mravnosti. Výuku činí zábavnější, hravější, dítěti přiměřenější. Pokus o zefektivnění výuky.

- Lidové divadlo - využití divadelních prvků v lidových a náboženských hrách

- 1764 - **zákaz veřejného předvádění školských představení** na území Rakouska i jinde (školské divadlo ztratilo přitažlivost pro obecnost, význam pro stát), 1769 úplný **zákaz školských her**
racionalismus
dramatická hra mimo školský systém, jen ve volném čase učitelů

- 19. století - **Dětské divadlo je činností mimoškolní**, provozují spolky (divadelní vlohy) nebo nadšení učitelé (pedagogické vlohy). Představení mají charitativní účel nebo slouží k oslavě významných událostí zřizujícího spolku. Buditelé zdůrazňují význam veřejných vystoupení - pěstování české řeči. Hry ze života, hry s dětským hrdinou.
Inscenace schematické, mravoučně přímočaré. Nápodoba dospělých.

- 20.století - Uplatnění pohádky, více dětí na jevišti (sbory skřítků, muchomůrek,...)

- 20.léta - Ve světě vznikající alternativní směry volí kolektivizační postupy i s divadelními prvky (Scheinpflug, Nekola, Kurš, Disman - nový přístup k dětským uměleckým aktivitám, zdůrazňují dětskou přirozenost, uvolněnost) Svoboda prosazuje dramatickou výchovu jako estetickovýchovný předmět. Školy činné-tvořivé odmítají verbalismus
reformní hnutí

- 50.léta - **Školstvím ignorované dětské divadelní aktivity začleněny mezi tzv. lidovou uměleckou tvořivost později přejmenovanou na zájmovou umělecká činnost**. V programu školství pouze recitace (soutěže, agitace). Nevkus, vnější efektnost.
Vývoj dramatické výchovy na okraji zájmu úřadů a orgánů

- 60.léta - nové přístupy k práci s dětmi na jevišti: přirozený projev, prvky autorského divadla, užívá se improvizace, příprava představení jako výchovný proces

- 70.- 80.léta - **PROMĚNA DĚTSKÉHO DIVADLA**
dramatická výchova uznávanou pedagogickou metodou
1974 první národní přehlídka dětského divadla, důraz na metodiku práce s dětmi. 1976 vychází Dismanův Receptář dramatické výchovy

po roce 1989 - Důraz na vzdělávání vedoucích souborů a učitelů, soutěže spojovány s hodnocením a tvůrčími dílnami
1990 založeno Sdružení pro tvořivou dramaturgii. 1992 na DAMU vznikla katedra výchovné dramaturgii. **Dramatická výchova je součástí vzdělávací oblasti Umění a kultura v RVP, školy ji mohou zařadit jako samostatný předmět.** ZUŠ určujícím proudem Divadla hraného dětmi.

1.1.3.2 Přístup k hraní divadla dětmi

Dva přístupy k hraní divadla dětmi:

1. Amatérský - ochotnický¹² - cílem je představení

Označení „ochotník“ je pojem zažitý v divadelním světě. Pedagogové používají označení „amatér“. Amatér ve smyslu znalec oboru bez profesionální přípravy.

Amatérské divadlo je tedy inscenační tvorba s amatérskými divadelními skupinami: divadlo hrané dětmi, mládeží, dospělými neprofesionály, zdravotně či jinak handicapovanými. Bez důrazu na metodiku zde vzniká divadlo pouhým kopírováním od starších a zkušenějších.

Podle Černíka právě toto mezigenerační setkávání chybí souborům při školách, ZUŠ apod.¹³

2. Pedagogický - cílem je proces vzniku představení, využívá metody dramatické výchovy.

*„...Inscenace v dětském kolektivu nevzniká pro úspěch a dobré jméno dětí nebo pedagoga, ale jako součást tvůrčího procesu a společné ověření jeho výsledků... Divadelní představení výsledků kolektivní práce má smysl především pro účinkující děti, působení inscenace na diváky je důležitý, ale až druhotný jev.“*¹⁴ Pedagog využívá literární předlohy, inscenační práce umožňuje rozvíjet tvořivost dětí, využívá výtvarné, hudební a pohybové tvořivé aktivity
V jejím průběhu je nutné některé sekvence fixovat.

Divadlo hrané dětmi budované na postupech dramatické výchovy, respektuje a rozvíjí vlohy zúčastněných dětí. Ve většině případů dosahuje lepších výsledků než, když divadlo hrané dětmi z principů dramatické výchovy nevychází, ale i tady občas vznikají dobré inscenace -

¹² V šedesátých letech se opouštěl termín ochotnické divadlo (přijímání inspirací a funkcí, které nemohlo profesionální divadlo v době "normalizace" uskutečňovat, přicházeli do něj profesionální herci) zdůrazňoval se posun k tvořivé aktivitě a přes ni k tvorbě, jež usiluje být uměním. Přispívaly k tomu i soutěže s hodnocením dle divadelních, uměleckých, estetických kritérií. viz. *Tradice českého ochotnického divadla a amatérské divadlo dneška*, Císař, s. 103

¹³ Tamtéž, Černík, s. 44

¹⁴ Slavík, 1996, s. 7

stejně jako v prvním případě občas vznikají špatné inscenace.¹⁵

Myslím, že platí v obou případech, že společná práce, společné vymýšlení jednotlivých i zásadních kroků má pro děti nedocenitelný přínos. Propracovávání a promýšlení i nejmenších detailů, je v tomto věku, kdy mají děti tendenci zjednodušovat a „odbývat“ svěřené úkoly, velmi důležité. Pedagog by měl při hledání námětu pro práci s dětmi vycházet ze znalosti kolektivu a jeho schopností.¹⁶

1.2 Mladší školní věk

- vysvětlení tohoto pojmu z hlediska vývoje osobnosti dítěte.

Periodizace vývoje osobnosti

Nejčastěji rozlišujeme období (Helus)¹⁷:

1. prenatální
2. kojenecké (od narození do zhruba 1. roku života)
3. batolecí (zhruba od 1. do 3. roku)
4. předškolní (zhruba od 3. do 6. roku)
5. raný školní věk (od 6. do 11. roku)
6. pubescence (zhruba od 11. do 15 roku)
7. adolescence (zhruba od 15. do 18. až 23. roku)
8. raná dospělost (od zhruba 18.-23. roku do 35. roku)
9. střední dospělost (od zhruba 35. do 45 až 50. roku)
10. pozdní, či starší dospělost (od zhruba 45. do 60.-65. roku)
11. rané stáří (od zhruba 60.-65. do 70.-75. roku)
12. pravé stáří. (zhruba po 75.roce)

Období od šesti do jedenácti let života je označováno jako raný, též mladší školní věk. Vstup dítěte do školy je velkou událostí pro jeho další vývoj.

Kolem šestého roku dosahuje většina dětí takzvané školní zralosti - je schopné přizpůsobit se

¹⁵ Richter, 2006

¹⁶ Slavík, 1996

¹⁷ Helus, 2009, s. 75

režimu vyučování, přijmout autoritu učitele, koncentrovat pozornost na desítky minut, spolupracovat s dětmi, pomáhat si, pozitivně přistupovat k individuálním zvláštnostem spolužáků. Mechanická paměť je na dobré úrovni, s rozvojem myšlení a řeči se stále více uplatňuje paměť logická.

Dítě prožívá potřebu obstát, mít úspěch, sklidit pochvalu. V příznivých podmínkách se v dítěti probouzí usilovnost a řada vlastností jako je píle, soustředěnost, zdravá ctižádost, zodpovědnost za výsledky své práce.

Úkolem vychovatele je posilovat snaživou pracovitost a eliminovat vznik pocitů méněcennosti zejména v situacích zadávání úkolů, hodnocení výsledků a sebe prezentace dítěte.¹⁸

1.3 Mimoškolní činnost

Mimoškolní činnost je činnost, kterou děti vykonávají ve svém volném čase, tuto činnost nezajišťuje škola, platí zde zásada dobrovolnosti.

Přehled institucí, které zajišťují mimoškolní výchovu (Pávková)¹⁹:

- školní družiny - zaměřeny na děti 1. stupně ZŠ. Plní funkci výchovnou, zdravotní, sociální. Výchovná činnost se orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojování velké potřeby pohybu
- školní kluby - zaměřeny na děti středního věku, žáky 2. stupně ZŠ.
- střediska pro volný čas - domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností - zajišťují specializované zájmové činnosti pod odborným pedagogickým vedením. Organizují pravidelné kroužky, příležitostní akce, soutěže, prázdninové tábory, kterých se účastní děti, mládež, rodiče s dětmi a další zájemci.
- domovy mládeže - zajišťují žákům středních škol výchovnou péči, ubytování a stravování.
- dětské domovy - jsou zařízení ústavní výchovy, pro děti 3 - 18 let věku. Jedním z úkolů je dbát o hodnotné využívání volného času a rozvíjení a kultivace zájmů

Další instituce volného času:

- základní umělecké školy
- jazykové školy

¹⁸ Helus, 2009, s. 84 - 88

¹⁹ Pávková, Hájek, 2003

- občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, sportovní a tělovýchovné organizace
- církve a náboženská společenství

Z pozice vychovatelky si na tomto místě dovolím poznámku k podpoře významu činnosti školních družin.

„Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování, jež je mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí nejpočetnější, zaměstnává nejvíce vychovatelů a jeho odděleními prošlo nejvíce dětí.“²⁰

Význam školních družin je veliký a stále nedoceněný především vedením škol, často i kolegy učiteli, což znesnadňuje práci vychovatelek.

Dnešní školní družina plní funkci výchovy, vzdělávání a rekreace. V jejím programu jsou odpočinkové činnosti, rekreační činnosti, zájmové činnosti a příprava na vyučování.

Vychovatelka děti učí hospodařit s jejich volným časem. Svoji činností přispívá k formování příští generace.

1.4 Hraní divadla ve školní družině

Pro psychiku dětí je veřejné předvedení velmi důležité, poskytuje jim uspokojení a pocit sounáležitosti. Nacvik představení s vychovatelkou ve školní družině splňuje požadavky - pedagogického ovlivňování volného času, dobrovolnosti, aktivity, seberealizace, zajímavosti a zájmovosti.. Děti se realizují při přípravě kulis, kostýmů, nacvičují, pomáhají i ostatním s texty, průběžně hodnotí výkony ostatních. Tato činnost vede k uspokojování, podněcování, rozvoji a kultivaci zájmů, směřuje k obohacování a rozvoji osobnosti.²¹

Při hraní divadla se školním kolektivem, který tvoří děti stejného věku, je snazší komunikace pedagoga s dětmi i dětí mezi sebou. Děti mají podobný způsob myšlení, podobný hodnotový systém, skupina se poměrně stejnoměrně vyvíjí, vztahy uvnitř skupiny bývají pevnější.

Pedagog by měl věnovat velkou pozornost budování vztahů ve skupině, protože kvalita dětského kolektivu má v pedagogické práci rozhodující význam.²²

²⁰ Tamtéž, s. 11

²¹ Pávková, Hájek 2003

²² Slavík, 1996

2 Názory na veřejné vystupování dětí dostupné v odborné literatuře

V publikaci *Osobnost a její vývoj* autor **Prof. PhDr. Zdeněk Helus, DrSc.** odborník v oblasti psychologie a pedagogiky, v kapitole *Raný školní věk*²³ (6 - 11 let věku) píše o sebe prezentaci dítěte. Píše o její důležitosti pro vývoj bohatého projevu, utváření způsobilosti chovat se mezi lidmi kultivovaně, přirozeně a důstojně. Je třeba navozovat situace v nichž dítě vystupuje před druhými, vstupuje do centra pozornosti, je aktérem. Patří k přirozenosti dětí, že po něčem takovém touží. Sebe prezentace jim přináší pocity zadostiučinění a hrdosti, stává se motivem zvýšeného zájmu. Vychovatele Helus nabádá k hodnocení s pozitivním účinkem na vývoj a učení. Nepochybně děti mezi sebou, ale porovnávat stávající výkon s výkonem předchozím. Nehodnotit finálně, dávat informace ze kterých může dítě vyvozovat závěry pro svůj další postup. Vytvářet podmínky výchovných situací, tak aby je dítě vnímalo především jako lákavou šanci projevit své kvality, uspět, pochlubit se. Musíme počítat s tím, že jsou děti, které se z různých důvodů bojí reakce okolí a stydí se, že si udělají ostudu. Těmto dětem pomáháme získat jiné pozitivní zkušenosti.²⁴

Naopak v publikaci *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací* anglický autor **Brian Way**, jeden ze zakladatelů výchovné dramatiky píše: „...předškolní děti, ale i všechny další věkové skupiny dělají drama tak dlouho bez publika, dokud nejsou vnitřně připraveny ubránit se emocionální reakci, kdy jsou pozorovány. Odhadnout tento moment není snadné. Děti mezi pátým a devátým rokem nejsou vnitřně vybaveny, aby mohly moment připravenosti posoudit. Chraňme je tedy před zkušeností s publikem, aby se uchovaly a rozvinuly faktory mnohem větší důležitosti.“²⁵ Publikum je podstatný faktor, který rozdělí pozornost dítěte a tím ovlivní kvalitu jeho úsilí. - oslabuje schopnost soustředění, může narušit rozvoj obrazotvornosti. Obecenstvo děti vyruší rychleji, než jakýkoli jiný faktor. Toto vede u někoho buď k sebeuvědomování nebo k ostýchavosti a u jiného k nepravdivosti.

Podle **Mgr. Miroslava Slavíka** (dramaturg, autor a upravovatel, režisér, scénograf, hudebník, příležitostný herec, pedagog a organizátor v oboru hereckého divadla hraného dětmi, lektor a porotce) vědomá cesta k divadelnímu tvaru nabízí dětem i jejich učitelům možnosti, které jsou svým způsobem jedinečné a nenahraditelné. „*Pokud je celoroční práce orientována ke*

²³ Helus, 2009, s. 84 - 88

²⁴ Helus, 2009

²⁵ Way, s. 15

konkrétnímu cíli a pedagog k ní vztahuje také všechna technická cvičení...., nemůže dítě motivovat k „jen takové nezávazné činnosti“. Ono „zúročení celoroční práce“ v podobě hotového divadelního tvaru je nezbytné a pedagogicky nesmírně důležité.“²⁶ Jde o výsledek kolektivní práce a má smysl především pro účinkující děti. Učinkování na veřejnosti dodává dětem i jistý zdravý prvek sebedůvěry. Není pro ně snadné veřejně vystoupit a být sledován. Je to trénink, výcvik asertivity - nebát se promluvit a sdělit svůj názor. Je dobré se s divadlem zúčastnit přehlídky dětského divadla, kde odborníci z poroty mohou svým pohledem přispět k další kvalitě představení. Práce na inscenaci by měla být povinnou součástí osnov školy, především umělecké. Měla by být běžným zpestřujícím doplňkem činnosti všech typů škol a do našich škol by se mohla vrátit tradice školského divadla.²⁷

Miloslav Disman (pedagog, rozhlasový režisér, zakladatel a vedoucí Dismanova rozhlasového dětského souboru, reformní pedagog, který už mezi válkami předjímal moderní podobu dramatické výchovy) připravoval děti pro veřejná vystupování ve věku od 2. třídy základní školy. *„Estetická tvořivost reprodukční i produkční... harmonizuje život dítěte, otvírá mu perspektivy vnitřního potěšení z výsledků vlastního přičinění v součinnosti s kolektivem, a navíc radostně a účelně vyplňuje jeho volný čas.“²⁸*

Dismanovi nešlo jen o konečný výsledek představení. Vždy stavěl do rovnováhy požadavky uměleckého díla a potřeby a nároky dětí. Vychází z názoru plného ztotožnění s hrou, plného prožitku hrou navozené situace. Znamé jsou požadavky Dismana, aby dítě hrálo na jevišti jen postavy a předměty ze svého světa anebo sebe sama, postavy věkově i psychicky mu blízké. Dítě by si mělo na jevišti hrát, má zůstat samo sebou. Divadelní a rozhlasové hry vznikaly přes řadu etud a improvizací.²⁹

Doc. Eva Machková (zakladatelka dětských divadelních přehlídek, zakladatelka tvůrčí dramatiky, autorka mnoha publikací o dramatické výchově) popisuje stádia vývoje dítěte ve vztahu k dramatické hře³⁰:

Od batolecího věku začínají náznaky spontánní dramatické hry.

Ve věku 3-6 let zkouší dítě lidské činnosti, zajímá se o předměty, hra je hlavním zaměstnáním.

²⁶ Slavík, 1996, s. 7

²⁷ Slavík 1996

²⁸ Disman 1976, s. 15

²⁹ Disman, 1976

³⁰ Machková, 1980

Záliba v opakování a obměňování téhož motivu, hluboké pohroužení do hry z toho plynoucí neschopnost ohledu na diváka, a také neschopnost sebeuvědomění nedovolují v tomto věku veřejné vystoupení s pevně utvářenou hrou.

Období prepubescence tj. 6-11 let dělí na období 6-8 a 8-11 let věku. Se vstupem do školy rozlišuje dítě hru a práci. Hra se izoluje od ostatních činností, neprostupuje již veškerý život dítěte. Zájem o reálné prostředí, pohybové hry..

Po 8.roce se rozvíjí koordinace jemného svalstva, děti dávají přednost konstruktivní hram, - vhodná výroba a vodění jednoduchých loutek. Spontánní námětová hra je na ústupu. Hra má začátek, průběh a konec. Rozlišují realitu od fantazie City se stále vyvíjejí, jsou povrchní a jsou vázané na to, co je dětem blízké, známé, vědomí pochvaly a ostudy způsobuje trému z veřejného vystoupení. Příležitostně mohou začít hrát kratší hry podle daného textu ve skupině nebo v neformálním představení. Dětský projev vyrůstá z improvizace bez „nácvičku“.

„Aktivní improvizací osvojení úkolů, které mají děti předvést před diváky plné vnitřní štítí s jevištním úkolem, dává dětem sebejistotu, vědomí, že dělají to, co dobře dovedou, a to je zbavuje trémy a zábran před diváky.“³¹

V období 15-20 let věku se dovršuje schopnost abstrakce. Mladí lidé si utváří světový názor, mají odpor k přijímání hotových pravd, intenzivně se sebou zabývají, touží po sebeuplatnění, vyrovnat se dospělým. Veřejné vystoupení je v tomto období zcela přirozené a žádoucí. Mladí lidé jsou schopni zvládat obsahové i formální prvky dramatu. Jsou schopni vědomě udržet tvar inscenace a svůj výkon fixovat.

Doc. Machková klade velký důraz na práci vedoucích dětských souborů, kteří musí o práci s dětmi přemýšlet, musí být vzdělaní, ať na vysoké škole, v kurzech, nebo praxí. Příprava představení vyžaduje osobní aktivitu a přináší spoustu práce.

³¹ Machková, 1980, s. 51

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V literatuře jsem našla různé názory na pojetí hraní divadla s dětmi, proto jsem se pokusila zmapovat názory aktérů - dětí, jejich rodičů a dospělých, kteří s dětmi pracují.

3.1 Cíl a metody

Cílem šetření bylo zjistit dostupnými prostředky, jestli děti, které dochází do divadelního nebo dramatického kroužku mají získat zkušenost s hraním před publikem a jaký vliv má vystoupení před publikem na malé herce.

Z obav, jestli dětem vystupováním před publikem přece jen nevytvářím problémy, jsem oslovila maminky 12 malých herců, které letos hrají v představení Zlobivá Amélie!. (Předpokládala jsem, že s případnými problémy by za mnou maminky již přišly, nebo by dítě jednoduše přestalo hrát.). Chtěla jsem poznat jejich názor nebo představy o hraní divadla, protože sama spokojenost nebo souhlas s naší činností v tuto chvíli nemá pro mě výpovědní hodnotu. Zvolila jsem písemnou formu odpovědí na otevřené otázky, jednak proto, že ve třetí třídě již některé děti chodí domů samy bez doprovodu, a při předávání dětí by nebyl vhodný okamžik, navíc děti odchází domů v různých časech. Jednak také proto, aby každá maminka mohla v klidu napsat sama za sebe, jak hraní svého dítěte vnímá. Druhotně jsem zjistila, proč vlastně podporují své děti v hraní divadla a to podporují doslova - pomáhají dětem s kostýmy a některé maminky nebo babičky je i šijí. Připojila jsem ještě dva názory maminek dětí, které zaskakovaly ve vystoupení v Klubu Klamovka.

U dětí jsem volila metodu volného rozhovoru s předem připravenými otázkami. Děti nejprve vyplnily krátký dotazník (ukázka níže), kde pro vyjádření svého pocitu vybarvovaly smajlíky. Potom následoval neformální rozhovor. Tento postup šetření, se mi zdá pro tuto věkovou skupinu nejvhodnější.

Odpovídalo celkem 14 dětí, 1 dotazník nevyplněn z důvodu nemoci (pobyt v nemocnici). Rozhovory probíhaly individuálně. Smajlíci dětem pomohly vybavit si pocity, které prožívaly při vystoupení. (Vyplněné dotazníky dětí v příloze č. 5)

Ukázka dotazníku:

VLÁDA

Jak se ti hrála tvoje postava?

MĚSÍČEK					
KRÁL					
MEDVÍDEK					

Jak se ti hraje před publikem?

--	--	--	--	--	--

Dotazníky se smajlíky byly pro děti tak zajímavé, že je chtěly vyplnit i děti, které nehrály. Do šetření jsem tedy připojila i sedm odpovědí diváků. U tří představení hodnotili, jak se jim líbila. Čtvrtá otázka zněla: Chtěl bys hrát před publikem? U všech čtyř odpovědí byla volba mezi pěti smajlíky, jako u skupiny herců. (na ukázkou jeden dotazník diváků přiložen v příloze č. 5)

Při šetření názoru odborníků jsem zvolila neformální rozhovor nebo i pozorování jejich činnosti na lekci, které jsem se zúčastnila. V práci zaznamenávám rozhovory a názory konkrétních odborníků, ale nazývám je pracovními křestními jmény. Získané informace považuji za důvěrné, proto zachovávám anonymitu, aby byl pohled na skutečnost pravdivější. Chci předejít jejich kritice ze strany druhého „tábora“ (vysvětleno níže).

3.2 Šetření ve školní družině

3.2.1 Vstupní informace - podmínky a charakteristiky realizovaných scénářů

Se současným kolektivem malých herců pracuji třetím rokem. Každý rok jsme pracovali na jednom scénáři. Když byly děti v 1. třídě, hráli jsme O víle Amálce, ve 2. třídě O Honzovi a Čarodějnici a letos ve 3. třídě Zlobivá Amélie!. Všechna tři vystoupení byla o délce do 15 minut. Přípravy probíhaly většinou od října, vystoupení pro školky byla koncem dubna.

Rok 2010 - pohádka O víle Amálce a beránku Kudrnovi podle V. Čtvrťka.

O hodné, dobrosrdečné víle Amálce, nerozumném beránku a zvědavém měsíčku. Pohádka je o tom co se stane, když neposlechneme dobrou radu, nebezpečí jíst přírodniny, které neznáme a o pomoci druhým. Beránek ustoupí z lávky, aby mohla projít víla Amálka, za to ho Amálka vezme na tajnou louku a upozorní ho na nebezpečné byliny. Beránek je však ochutná a celý svět se s ním zatočí až málem spadne ze skály, kdyby ho Amálka nezachránila Pak odpočívají u studánky, ale zvědavý měsíček se naklání až spadne z oblohy rovnou do studánky a nemůže ven. Beránek se probudí, vodu ze studánky vypije a měsíček osvobodí. Vzpomínám, jak mě překvapilo, že děti neznají vílu Amálku z knihy, ani z večerníčků. Tím to však bylo lepší. Děti při hraní nenapodobovaly postavičky z filmového provedení. Příběh o hodné Víle Amálce se nám líbil a dobře se hrál. Dvě hlavní postavy jsme měli pro plánované vystoupení před dětmi mateřské školy pro případ nemoci v alternaci. To bylo velkým kladem pro náš kolektiv.

Dvojice herců se dohodla, kdo bude jakému publiku hrát. Nakonec jsme hráli čtyři představení. První bylo pro všechny děti naší školní družiny. Následovala dvě představení pro mateřské školy, která se hrála v prostorách pobočky Městské knihovny na Černém Mostě, na jedno se přišel osobně podívat i ředitel naší školy. Až potom jsem dětem pustila animované provedení příběhu, již zmíněný večerníček O víle Amálce. Pozorovala jsem děti, jak příběh znovu prožívají, sledují jednotlivé postavy - sebe. Český večerníček měl úspěch. Nejvíc se děti smály při animaci beránka po sněžení čarovných bylin. Poslední představení v červnu patřilo našim maminkám.

Rok 2011 - O Honzovi a Čarodějnici podle textu Eduarda Vavrušky určeného původně pro loutky. K tomuto textu jsem se po patnácti letech vrátila, podle něj jsem připravovala své úplně první hraní s dětmi. Je to klasická pohádka o dobru a zlu, kde nebojácný Honzík přemůže zlou čarodějnici, která chce nejprve jen princeznu za služku, ale potom chce zničit celé království. Král má na srdci blaho svého lidu a štěstí své dcery princezny, nemá rád zbabělce, proto odmítá z nedorozumění prince Jaroslava, neví, že ho čarodějnice zaklela do vodníka, když chtěl zachránit princeznu. Král po vyslechnutí Honzíka, svědka statečného činu Jaroslava, změnil názor. Pohádka končí svatbou. Děti přinesly píseň Pět Ježibab a přidali jsme tanec čarodějnic, který představení oživil. Jeden chlapec půjčil gumové hady, myši, netopýra aby měly ježibaby, co v letu svačit. Na scéně kotlík s těmito rekvizitami vedle chaloupky na čertí noze vypadal opravdu působivě. Hráli jsme opět v knihovně dvěma školkami. Tentokrát

pan ředitel s námi poslal dva šikovné žáky devátých tříd natočit naše vystoupení pro prezentaci naší školy, záznam představení jsme s manželem sestříhali opatřili titulky. Vznikl příspěvek, který bude součástí DVD projekce o naší škole ve vestibulu školy pro veřejnost při zápisu nebo třídních schůzkách. Dále jsme hráli prvňáčkům naší školy a dětem školní družiny a o třídních schůzkách našim rodičům. Na konci roku jsme na sousední škole vystoupili pro děti družiny. Původně nám měli také zahrát, ale pro nemoc dvou herců k tomu nedošlo, což bylo ostatním líto, těšili se, že uvidí jiné děti, jak hrají divadlo.

Letos v roce 2012 jsem připravila scénář podle dvou příběhů z knih E. Blytonové - Zlobivá Amélie! a Amélie divočí! V příběhu nazvaném Zlobivá Amélie! nevychovaná panenka Amélie děsí ostatní hračky, až se hračky spojí a vyděsí ony ji (scénář viz. příloha č. 4). S dětmi se vidím až pět hodin denně, neodděluje přípravu divadla od ostatních činností, naopak se naše divadlo prolíná dalšími činnostmi celé pololetí. Premiéru jsme věnovali prvňáčkům naší školy, hráli jsme dětem školní družiny, v březnu jsme vystoupili na přehlídce dětských divadelních souborů OTVÍRÁNÍ 2012 v Klubu Klamovka. Koncem dubna opět budeme hrát v pobočce Městské knihovny, pozvala jsem k nám děti ze sousední školy, navzájem si zahrajeme svá představení. Naše poslední vystoupení bude v červnu na jevišti v Kulturním domě v Kyjích na akademii naší školy, kde nás uvidí také naši rodiče.

3.2.2 Výstupy šetření ve školní družině

3.2.2.1 Názory dětí

VLÁDA

2010 Měsíček, - kladná postava, důstojná, vystupuje na závěr představení. Vlád'a znal dobře text, jeho pomalejší pohyby se k postavě hodily, mluvil rozvážně.

2011 Král, - druhá textově nejnáročnější role, kladná postava. Vlád'ův hlubší hlas se k postavě dobře hodil, mluvil rozvážně, zřetelně

2012 Medvídek, jedna ze tří ústředních postav, moc by chtěl mít ocásek, má radost, když mu naroste, má strach, když se ocásek změní v hada, nakonec pomůže Amélii, která má také strach. Vlád'a si postavu dobře vybral, opravdu se k ní hodí.

Vlád'a je sportovní, velmi slušný chlapec, s dobráckým výrazem v obličejí Je nejistý, snadno

ovlivnitelný. Má starší sestru, oba mají při svých aktivitách velkou podporu rodičů.

Odpovědi:

Nejlépe se mu hrála postava Medvídka, líbilo se mu, že s ním hraje víc jeho kamarádů, než v předchozích představeních. Král se mu hrál víc než dobře, chtěl dát ještě lepší hodnocení, ale „*vzpomněl jsem si, že jsem se bál, abych nespletl text*“.. Roli měsíčka hodnotí jen dobře, protože se mu zpětně líbila pohádka méně než následující. Před publikem hraje rád, nejlépe se mu hrálo pro děti 1. tříd v naší třídě školní družiny, protože je rád ve známém prostředí, „*nerad měním místo*“.

MARKÉTKA

2010 asistentka, uvaděčka styděla se, vybrala si menší úkol, ale důležitý, zajišťovala přípravu jeviště, přípravu rekvizit společně s Natálkou

2011 jedna z tancujících čarodějnic - jednalo se pouze o tanec v kostýmech na hudbu, Markétka si to užila

2012 vypravěčka - první kdo při představení před diváky promluví a na konci naše vystoupení uzavírá, tedy důležitá, ale Markéta by chtěla příště větší roli.

Má staršího bratra, který ke mně do družiny také dříve chodil. Je velmi lítostivá, když se jí nevede při nedorozumění s vrstevníky.

Odpovědi:

Nejlépe se jí hrála jedna tancující čarodějnice, protože byla více ve hře. Opět by s námi chtěla moc hrát, Líbilo se jí hraní před diváky v Klubu Klamovka, ale neví proč.

BÁRA

2010 nehrála, divák

2011 jedna z tancujících čarodějnic - rozhodovala se jestli bude vystupovat, nebyla si jistá úspěchem

2012 Natahovací myška - rozhodně hrát chtěla, bylo pro ni zajímavé, přijet na skateboardu, aktivně připravila s rodiči ocásek, uši,.. Bára s námi hrála letos poprvé, při vystoupení došlo k nedorozumění mezi ní a Tomášem. On neslyšel, že svůj text už řekla a čekal, až ho řekne. Ona nechápala, na co čeká. Vzala to jako křivdu na sobě. Po představení i plakala a nechtěla už s námi vystupovat. Ze záznamu jsem zjistila, že Bára svůj text řekla dřív a to do slov Tomáše, který ji proto neslyšel. Důležité je, že Bára pochopila, že všichni se snažili, co nejvíce a že i

Tomáš se snažil. Všem záleželo na společném představení. A když si to Tomáš s Bárou vysvětlili. Bára se rozzářila a za chvíli už mluvila o tom, jak se těší na vystoupení v divadle.

Odpovědi:

Nezískány z důvodu dlouhodobé nepřítomnosti Báry ve škole.

ANDY

2010 nechodila do naší školy

2011 jedna z tancujících čarodějnic - krátké, ale bezprostřední vystoupení.

2012 Panenka v bílých šatech - hodná, pracovitá, rázná postava. Vynadá zlé panence, křičí strachy o medvídku. Andy se hraje nejlépe před publikem. V tomto představení sama navrhla kulisy domu pro panenky a pak nás i motivovala k jejich dokončení

Žije s maminkou, přistěhovala se ve druhá třídě, rychle se včlenila do kolektivu dětí, je velmi kamarádská, bezprostřední.

Odpovědi:

Obě své role hodnotí možností nejlépe. Nejlepší hodnocení dává i hraní před publikem, říká „*o diváky se nestarám, neruší mě*“. Nejlépe se jí hrálo před publikem v Klubu Klamovka, protože „*Raději hraji před neznámým. Je to překvapení, že se neznáme, neznají mě, že jsem Andy.*“

ADÉLKA

2010 vypravěčka, hodně textu výborně to zvládla

2011 Madlenka, malá kladná role, začala aktivně s atletikou, měla méně času na společnou přípravu. Hůř se jí vyslovovalo s novými rovnátky. Hrála ráda.

2012 Šedý oslík - hodná hračka, malá role, výjimečná - první se na jevišti rozhybe.

Zodpovědná, sportovně nadaná, klidná, rozumná, trochu uzavřená dívka, má staršího bratra.

Odpovědi:

Role vypravěčky se jí hrála dobře „text byl dlouhý, ale to mi nevadilo“. Role Madlenky byla lepší „*měla jsem kostým a taky jsem mohla jíst*“ (na scéně s Honzíkem svačí pod stromem). Šedého oslíka hrála nejraději „byla to důležitá postava“. Před publikem má trému - má strach z neznámých lidí. Zatím odehraná představení se jí hrála všechna stejně.

TOMÁŠ

2010 nehrál

2011 Princ V této roli prince měl problém oslovit svoji princeznu „Norunko, láska moje!“, aby se mu ostatní nesmáli. V představení ji nakonec i objímá, a to se stalo zajímavým okamžikem pro diváky, hlavně pro maminky.

2012 Vojáček Tom - jedna ze tří ústředních postav, hodně textu. Proslov vojáčka k hračkám jim má dát naději, že zlou Amélii přemůžou - ve chvíli, kdy se Tomáš už nemusel soustředit na text, byla tam i ta naděje.

Má staršího zdravotně těžce postiženého bratra. Je kamarádský, sportovec.

Odpovědi:

Byl velmi spokojený se svými postavami. „*Ano, měl jsem problémy, ale zvládl jsem to.*“

Nejlépe se mu hrálo před neznámým, ale pozorným publikem v Klubu Klamovka.

„*Nevyrušují jako malé děti*“.

POLINKA

2010 Rulík zlomocný- zlá bylina, která se tváří smutně, aby ji beránek ochutnal.

2011 Princezna - hodná postava. Polinka měla problém obejmout se s princem, spolu s Tomášem to zvládli. Zlobit se na prince zvládla bez problémů

2012 Panenka v modrých šatech - role hodné, milé, pracovitě, kamarádské panenky. Měla problém pohladit starostlivě medvídka po hlavě, vymysleli jsme to tak, aby vypadalo, že ho hladí. Vypadá opravdu jako panenka, má nádherné modré šaty, na závěr představení, když hračky Amélii společně vyděsí a konečně ji přemůžou, se spontánně roztočila. Tím byl závěr ještě působivější.

Polinka je spolehlivá dívka, původně z Moldávie, která má ještě problém s rytmem řeči, možná i proto je nesmělá. Babička žijící v Moldávii jí každý rok ušije krásné šaty.

Odpovědi:

Nejlépe se jí hrála Panenka v modrých šatech, protože „*pohádka byla vtipná, hezká*“. Před publikem nemá problém, v Klubu Klamovka „*bylo hraní lepší, byli tišší*“. Ráda hraje pro všechny diváky.

BARČA

2010 Vypravěčka - hodně textu, krásně zvládla

2011 Čarodějnice - hlavní postava, hodně textu, je zlá - ubližuje lidem. Barča všechno kolem postavy chápala, ale soustředila se stále na text, moc se nepohybovala po jevišti. Potřebovala by na svou roli víc čas, přesto hrála s velkou chutí.

2012 Uvaděčka - málo textu, Barča letos chodí méně do družiny. Opět s radostí nacvičuje. A těší se na další

Odpovědi:

Všechny tři role se jí hrály víc než dobře. Čarodějnice byla pro ni nejlepší „*Byla to velká role*“, „*nejtěžší bylo zvládat pohyby*“ pomáhalo jí zkoušení si to s námi. Hraní před publikem dala nejlepší hodnocení, i přestože „*bála jsem se, ale jednou jedna holčička mě pochválila a pak už to bylo dobré*“. Pomáhá jí zpětná reakce publika.

TOMÍK

2010 zaskočil za Měsíčka při představení pro rodiče (k překvapení svých rodičů). poradil si se svým prvním výstupem, znal v této roli Vlád'u. Byl problém s hlasitostí.

2011 nehrál (původně měl hrát Prince, ale v době příprav měl tréninky)

2012 Kovboj - odvážná postava. V jeden okamžik má trefit plechové nádoby na stole, aby na scéně vznikl rámus, v družině se vždy trefil, ale v Klubu Klamovka se nepodařilo (myslím, že v důsledku týdenní nepřítomnosti z důvodu nemoci. V den vystoupení přišel za námi rovnou z kontroly u lékaře. Na jevišti se rozkoukával, prohlížel si diváky, nebyl v roli)

Odpovědi:

Z první role byl nejvíc nadšený „*šel jsem poslední*“. Nevadilo mu vystoupit, hrál před rodiči a doma se smáli. Kovboj se mu hrál jen dobře „*protože se mi smáli, že jsem se netrefil*“, původně chtěl dát nejlepší hodnocení. Před publikem se mu hraje výborně. Nejlépe se mu hrálo v Klubu Klamovka „*diváci byli ticho, nikdo nemluvil, neznali jsme je a oni nás*“.

SÁRA

2010, 2011 nebyla v naší družině

2012 Amélie hlavní postava - záporná postava, škodí ostatním hračkám v pokoji. Sára je velmi šikovná, bystrá, zodpovědná. Umí se rychle vžít do role, výborně spolupracuje, při představení si to užívá. Je výrazná, kvůli srozumitelnosti, by měla mluvit pomaleji. Její rodina

pochází z Číny, česky mluví pouze děti, má staršího bratra.

Odpovědi:

Amélie se jí hrála s nejlepším hodnocením, nevadilo jí, že jde o zápornou postavu „*Hrála se mi v pohodě, já taky někdy zlobím.*“ To, že hrála sama, proti všem, jí nevadilo, protože „*Amélie si to zasloužila*“ S veřejným vystupováním nemá problém „*to je v pohodě, já je nevnímám*“.

ŠIMON

2010 Beránek Kudrna - hlavní postava pohádky, Šimona vybraly děti. Překvapilo mě, jak se rychle naučil text. Stále zlepšujeme pomalejší a hlasitější výslovnost.

2011 Honza - ústřední postava, ale lehčí. Šimon při hře zapomínal na diváky, často k nim byl zády, zlepšilo se, nyní si to uvědomuje.

2012 Námořník - postava se má nečekane leknout neznámého zvuku, Šimonovi trochu trvalo vyjádřit svůj úlek. Ve skříni namačkán s ostatními hračkami ze začátku zapomněl, kdy mluví. Před publikem byl, ale skvělý.

Šimon hraje pravidelně. Dobře se učí texty. Když byl Šimon při začátku příprav nemocný maminka telefonovala, abych se Šimonem určitě počítala.. Maminka vždy pomůže s kostýmem, má jednoduchá šikovné nápady. Ve družině se projevuje jako tišší, je kamarádský.

Odpovědi:

Šimon hodnotí své postavy výborně, Honzika skvěle, protože „*měl lepší námět, ostatní pohádky nebyly tak dobré*“. K vystupování před publikem uvedl: „*je mi divně v cizím prostředí, lepší to bylo u nás, pro první třídy a pro rodiče*“

DAVID

2010 Kytka - malá role, celkem byly tři kytky, oživily představení, znázornily tancem kolem beránka jeho nevolnost po sněžení jedovatého rulíku. David měl problém stát na začátku klidně jako kytka.

2011 Vodník velmi malá role, nenáročná, ale David ji hrál rád, naučil se vyrobit z tvrdého papíru klobouk

2012 Klaun - letošní roli si David opravdu užívá. Sám si ji vybral, někteří ho občas napodobují, Davidovi se to líbí. Ve své roli se zcela našel. Přidal si, navíc i krátký výstup při příchodu na scénu, která diváky rozesměje.

Chlapec, kterého vychovává babička a dědeček, má trochu problémy se slušným chováním ve školní jídelně a v komunikaci s dospělými, ve škole měl problémy s vykáním, nemluvil v celých větách, přitom měl již v 1. třídě vztah ke čtení, v knihovně si pravidelně půjčoval knihy, nejčastěji o rybách, dokonce má svůj rybářský lístek.

Odpovědi:

Vodník a Klaun se mu hráli skvěle. Kytka jen dobře, protože se moc na jevišti nepohyboval. Před publikem se mu hraje výborně. Ale vadí mu, že se smáli (to je však zajímavé, protože sám vymýšlel, jak by je jako Klaun rozesmál, a že se potom diváci smáli, mu vadilo). Nechce dlouhé texty.

NATÁLKA

2010 Uvaděčka- role, kterou jsem přidala, aby mohla Natálka na vlastní přání s námi také vystoupit.

2011 Čarodějnice tanečnice - Natálka se našla v tvořivé přípravě tance, ten s ostatními tanečnicemi vymyslely samy

2012 nehrála, malá docházka do družiny

Odpovědi:

Hraní rolí i vystupování před publikem hodnotí jako skvělé. V první roli se jí líbilo uvádět, mluvit k divákům, připadalo jí to důležité. Na druhé roli se jí líbilo, že tancovala s kamarádkami, tančuje ráda. S publikem nemá problém „*dělám aerobik, jsem zvyklá nestydím se*“.

ADAM

2012 záskok za Natahovací myšku - nabídl se pomoci za Barču, dříve k nám do oddělení nechodil, ale znal naše dvě vystoupení jako divák a moc se mu líbily. Navíc nám hraje jednou týdně své vymyšlené příběhy o prasátku Piggy Pop, plné fantazie a bohaté slovní zásoby.

Odpovědi:

Svoji roli hodnotil výborně, dvakrát spadl ze skateboardu (myška na něm v úvodu přijíždí) Jinak by hodnotil skvěle. V Klubu Klamovka měl trému, bylo to jeho první vystoupení, pomohlo mu, že je na jevišti s kamarády. „*Představoval jsem si, že je to jen zkouška, na diváky jsem nekoukal.*“

MAX

2011 nehrál - připravoval Krále, ale začali mu tréninky v basketu

2012 záskok za Vojáčka Toma - pomohl nám s vystoupením, text se rychle naučil.

Max je původem ze Slovenska, o svátcích tam s rodinou jezdí za příbuznými, má mladší sestru, v první třídě mě zaujal svými znalostmi, v sociogramu třídy mi vyšel jako hvězda.

Odpovědi:

Maxovi se hraje skvěle, a před publikem také. V příběhu o Amélii se mu líbil „*David, že je srandovní*“. V Klubu na Klamovce se mu líbilo, chtěl by s námi opět vystupovat.

Názory dětí - diváků

- Dádě se představení moc líbila, nejvíc se jí líbila Amélie, že „*byla zábavná, napínavá*“.

Před publikem by chtěla moc hrát, ale na přípravu s námi by neměla čas, má tréninky aerobiku.

- Nikole se nejvíc líbila Amálka, hlavní postavu hrála její kamarádka. U Amélie se jí nelíbilo, že kluci při přípravě zlobili, jinak se jí líbila. K hraní před publikem jí „*chybí se ještě jakoby víc otevřít*“. Lépe by se jí hrálo před neznámým publikem.

- Martinovi se naše představení líbí, nejvíc se líbila Amélie, že „*je vtipná, hezky zahraná*“. Potom Amálka a méně Honza a Čarodějnice. Před publikem by chtěl moc hrát, zatím, ještě nehrál.

- Alexovi se líbil Honza a Čarodějnice, víc Amálka a nejvíc Amélie. Líbilo se mu: „*jak je zlobila a oni jí to vrátili*“ „*Před publikem by chtěl hrát, nestydím se, chtěl bych ukázat, že jsem hrdý, že to umím.*“

- Robin dal nejvyšší hodnocení Amálce a Amélii, „*nejvíc se mi tam líbil Šimon*“. Honza a čarodějnice se mu líbila méně, že „*tam bylo málo pohybu*“. Hrát před publikem v žádném případě nechce „*bál bych se, že to dětem zkazím*“.

- Tonda dal druhé nejlepší hodnocení Amálce a Honzovi a Čarodějnici, nejlepší dal Amélii, protože „*to bylo srandovní, jak David dělal klauna*“. Před publikem by rozhodně hrát nechtěl „*bál bych se, že zapomenu text, styděl bych se*“.

- David V. dal druhé nejlepší hodnocení Amálce, Nejvyšší dal Honzovi a Čarodějnici „*bylo tam napětí*“, a také Amélii „*byla to sranda*“ Před publikem by spíš hrát nechtěl „*dívat se jo, hrát ne. Obdivuji, že to zvládli.*“ „*Nestydím se*“.

3.2.2.2 Názory rodičů dětí

Otázky pro rodiče malých herců. Odpovídaly maminky:

1. Co hraní divadla synovi/dceři přináší - čím ho obohacuje nebo co mu/jí dělá problémy?
 2. Jak se mu/jí hraje před publikem?
 3. Jak na něho/ji působí reakce publika?
 4. Proč by měly - neměly hrát malé děti divadlo?
 5. Další názory na hraní divadla dětmi:
-

Maminka Vládi

1. Syn je trémista, hraním divadla se učí zvládat strach a trému.
2. Při prvních představeních v 1. třídě měl strach, že se mu někdo z diváků bude smát, proto většinou mluvil potichu. Nyní pochopil, že musí mluvit hlasitěji a že posměchu se bát nemusí.
3. Je šťastný a lichotí mu, když diváci tleskají a usmívají se u toho
4. Děti by divadlo měly hrát, aby se naučil zvládat trému, pro společnou práci v týmu, pro komunikativnost.
5. (nevyplněno)

Maminka Markétky

1. Baví jí to, když hraje postavu, kterou si může sama vybrat.
2. Hrát před publikem jí nedělá problémy.
3. Kladně jsou-li pozitivní
4. Děti by měly hrát divadlo, aby si rozvíjely vyjadřovací schopnosti a nestyděly se vystupovat veřejně.
5. (nevyplněno)

Maminka Báry

1. Učí se práci v kolektivu, přizpůsobit se ostatním a určitě má radost, když se představení líbí.
2. Před publikem se jí hraje v celku dobře, i když má trochu obavy z reakcí ostatních dětí.
3. Nechá se reakcí dětí dost ovlivnit, má radost, když se jí daří, je zklamaná, když tomu tak

není.

4. hraní divadla určitě dětem přináší pocit zodpovědnosti, aby se představení povedlo, učí je reagovat na ostatní spoluhráče, kreativitě, zbavuje je ostychu a dělá jim radost.

5. myslím, že hraní divadla dětem pomáhá uvědomovat si sebe sama, svoje schopnosti, pomáhá jim začít si víc věřit, zbavuje je ostychu a přináší jim radost.

Maminka Andy

1. Baví jí to. Poslední divadlo u ní vyvolalo zájem o čtení knih s dívčí tematikou. Žádné problémy nemá.

2. Před publikem se jí hraje určitě dobře - ráda se předvádí a nemám pocit, že by se nějak styděla nebo měla trému.

3. Publikum na ni působí rozhodně kladně. Má radost ze zájmu o svou osobu.

4. Hraním divadla se podle mě nic nezkaží. Děti získají větší sebevědomí, zlepší se paměť a rozšíří slovní zásoba.

5. Je to pro ni jiná forma učení než v klasické třídě na klasické vyučovací hodině - zábavnější. Shazuje stud.

Maminka Adélky

1. Bojuje s trémou. Musí mluvit hlasitěji než je obvyklé. Obohacením je kolektivní práce.

2. Na začátku představení má vždy trému a stydí se, během představení z ní vše spadne

3. Má vždy radost, když se publikum zasměje, pak se vždy (mimo) roli zasměje s nimi.

4. Děti by měly hrát divadlo - učí se vystupovat před lidmi, zbavují se trémy, procvičují paměť, kolektivní práce.

5. Často chodíme do divadla na dětská představení a Adélka si nyní už umí představit, kolik času a úsilí musí herci a ostatní účastníci vynaložit.

Maminka Tomáše

1. Hraní divadla ho moc baví, texty se učí bez vážnějších problémů. Dává mu pocit důležitosti a zodpovědnosti.

2. Hraní před publikem Tomášovi nedělá problémy, má radost z kladné odezvy.

3. Zatím se setkal jen s kladnými reakcemi publika a ty na něj působí velmi dobře. Opět mu dává pocit důležitosti a zodpovědnosti.

4. Podle mého názoru by malé děti hrát divadlo měly, naučí se spolupracovat v kolektivu a vzájemně si pomáhat.
5. Děti se hraním divadla před publikem naučí lépe zvládat stud a trému, rozvíjí si fantazii a učí se improvizaci. Poznají, že i když někde udělají chybičku, „svět se kvůli tomu nezboří“.

Maminka Polinky

1. Divadlo učí být víc emocionálními, citovými, emotivními. Cvičí paměť a komunikaci s ostatními.
2. Před publikem se jí hraje dobře.
3. Nelíbí se jí, když publikum při hraní mluví.
4. Hraje, protože jí to baví.
5. (nevyplněno)

Maminka Barči

1. Prožití nových zážitků, zážitek z hraní před diváky, radost z potlesku. Především při důležitější roli má pocit, že něco dokázala, více si věří.
2. Před publikem se jí hraje dobře, lépe než bez publika. Při hraní jí pomáhají pozitivní ohlasy publika.
3. Reakce publika na ni působí pozitivně, užívá si potlesk, pozitivní ohlasy ji posouvají k lepším „hereckým“ výkonům.
4. Děti by hrát divadlo měly, učí se text - procvičují si paměť, zbavují se trémy.
5. Velmi tuto aktivitu podporujeme, Barče zvyšuje sebevědomí (asi i ostatním dětem), učí a podporuje spolupráci mezi dětmi (výsledek nezáleží na jednotlivci, ale na celém kolektivu „herců“).

Maminka Tomíka

1. Učí ho nestydět se vystoupit před veřejností, rozšiřuje slovní zásobu, příprava vystoupení ho „stmeluje“ s kamarády, procvičuje paměť.
2. Snad nemá problém, tvrdí, že se mu před lidmi hraje dobře.
3. je rád, když vidí, že se lidem představení líbí.
4. Divadlo by děti hrát měly, učí se správně mluvit, nestydět se vystupovat před lidmi, trénuje paměť.

5. Jde o dobrou formu trávení volného času.

Maminka Sára

1. Díky divadlu se naučila mluvit lépe česky.
2. Před publikem se jí hraje dobře, jen má trochu trému.
3. Reakce publika působí dobře.
4. Děti by měly hrát divadlo před obecnstvem, aby měly odvahu před lidmi.
5. (nevyplněno)

Maminka Šimona

1. Hraní ho baví, procvičuje si paměť, odnaučuje se ostýchavosti
2. Před publikem se trochu stydí
3. Potlesk ho těší, víc se snaží.
4. (nevyplněno)
5. (nevyplněno)

Babička Davida

1. David hraje rád a je moc spokojený. Rozvíjí řeč a nestydí se vystupovat
2. Před publikem se mu hraje velmi dobře.
3. Reakce publika působí kladně.
4. Děti by měly hrát divadlo, rozvíjí si slovní zásobu
5. (nevyplněno)

Maminka Vojty, který zaskakoval v roli Vojáčka Toma v Klubu Klamovka

Maminka se na nás přišla do Klubu Klamovka podívat. Vojta vystupoval poprvé v životě. Po vystoupení nám pomohla odvézt kulisy. V rozhovoru několikrát vyslovila obdiv, co děti zvládly připravit. Sama učí na střední škole, byla překvapena, co se dá s dětmi dělat.

Maminka Adama, který zaskakoval za Natahovací myšku v Klubu Klamovka

Oceňuje zajímavou činnost v době školní družiny.

3.2.2.3 Moje zkušenosti z hraní divadla s dětmi

Pracuji se stejnými dětmi až čtyři roky. Přes letní prázdniny mohu promyslet a připravit nové představení. Důležité pro mě je, aby příprava představení děti bavila a aby bylo téma věkově přiměřené a děti ho mohly zvládnout. Vybírám náměty jim blízké, aby je pochopily, aby jim něco nového přinesly. Ve druhé třídě jsme se soustředili více na text, ve třetí třídě bylo textu méně, za to však přibýlo pohybu na jevišti, představení je živější. Přidávám počet představení a hrajeme i v různých prostorech. Děti to udržuje v aktivitě a nadšení pro divadlo.

Ve školní družině je pro přípravu divadelního představení prostor, děti to baví. Děti, které nenacvičují, nám pomáhají s přípravou kulis, jsou to naši první diváci. Mohou sledovat vývoj představení od úplného začátku. Velkou výhodou je, že se děti znají, nejde o kroužek jednou týdně.

Nejhezčí jsou projevy dětí po odehraném představení. Je to radost, zasloužený pocit úspěchu. Naše poslední představení je nejživější, nejzajímavější, protože spolu rosteme. A o tom to asi je. Soubor začne spolu žít, spolu prožívá celou přípravu a vystoupení, zažívá radost z dobře vykonané práce. Pro tuto radost to přeci stojí za to. Myslím, že děti by měly hrát divadlo před publikem.

Důvody proč divadlo s dětmi hraji:

- možnost zajímavého odpočinku po školním vyučování.
- atraktivní způsob trávení volného času se spolužáky, při hraní se i zasmějeme
- u divadla zažijí, co jinde ne. Mohou se stát pohádkovými bytostmi. Zahrají si strach, odvahu,.. Vyzkouší si hlasitý přednes.
- vyzkouší si vystoupit před publikem. Dnes chce být každý slavný - obklopují nás „slavné osobnosti“ v televizi, časopisech. A že za tím stojí práce, úsilí, vytrvalost si mohou děti při přípravě divadelního vystoupení vyzkoušet. Veřejné představení je pro nás společný cíl, o který usilujeme společně
- je to jedinečná možnost vyzkoušet si vystoupení před obecnstvem. Dnes děti vyplňují testy, často nejsou v předmětech ústně zkoušeny, nevyžaduje se souvislý text, mluva. Přitom v budoucnu, např. v konkurzu o pracovní místo bude důležité umět se vyjadřovat, obhájit. Rétorika se na běžných školách nevyučuje, tedy divadelní představení nám tu možnost

dává. Ve školním vyučování prý není na divadlo čas. „*Přitom by ideálně hraní divadla krásně naplnilo požadavky hodin čtení... správně a hlasitě číst, zapamatovat si texty a porozumět jim.*“ (Cílková, str 12)

- schvaluji přípravu divadelního představení pro školní akademii. Na některých školách v zahraničí, je to běžné. Školní akademie je způsob prezentace toho nejlepšího, co za školní rok dítě získalo, je to prezentace školy, školní družiny, jejíž význam není stále doceněn.

Moje zkušenost z přehlídky dětských divadelních souborů

Abychom získali nové zkušenosti a podněty k další naší tvorbě, zúčastnili jsme se obvodního kola přehlídky dětských divadelních souborů Otvírání 2012 .

O přehlídkách:

- Lektorský sbor svými postřehy a radami pomáhá vedoucím souborů v další práci s dětmi
- Přehlídka je prostorem pro předávání zkušeností a vzájemnou inspiraci vedoucích
- Smyslem pořádání přehlídek není soutěžení. Na přehlídce není určováno pořadí. Lektorský sbor vybere bez vyhlášení pořadí nejzajímavější inscenace do přehlídky vyššího stupně.
- Podle možností mohou být přehlídky doplněny podnětným programem pro zúčastněné děti (tvůrčí dílny, diskuse, hry).

Na přehlídku jsme se moc těšili a udělali jsme vše pro to, abychom mohli vystoupit. Museli jsme narychlo připravit tři záskoky. Představitelku Natahovací myšky čekala operace kolene a děti hrající Medvídku a Vojáčka Toma odjely na soustředění. Max a Vojta měli na přípravu dva týdny! Tomík byl nemocný, ale na vystoupení jsme s ním mohli počítat. Zkoušeli jsme každý den, abychom nemuseli zrušit naši účast. Nakonec jsme se se všemi rekvizitami a naší skříní z kartónu vydali 9. března do Klubu Klamovka.

Prostředí bylo příjemné, malé, ale milé a klidné. Členové lektorského sboru ve složení Vlasta Gregorová (PedFUK), Marie Poesová (ČŠI) a Jakub Hulák (NIPOS-ARTAMA) mi konkrétně k našemu představení řekli:

1. Pěkný nápad - děti jako hračky, v pokoji ožijí
2. Vypravěčky mají zbytečně dlouhý monolog, scéna je výtvarně jasná - jsme v dětském pokoji
3. Amélii více představit, jaká je, co všechno hračkám provádí
4. Více představit i ostatní hračky
5. PROŽÍVAT, když se něco řeší - všichni sledují (jednalo se o děti v záskoku a Tomíka který přišel do kolektivu po týdenní nemoci)
6. Amélie se hada bojí, utíká před ním, ale ani jednou se na něho nepodívala
7. Pohrát si s efekty - světlo
8. Získala jsem informaci o dalším možném studiu na DAMU

Děti si poprvé zahrály na jevišti s oponou a světly, viděly další soubory.

Vystupovaly velmi zodpovědně, nikdo nezapomněl svůj text. Na jejich výkonu bylo znát, že vystupují poprvé na jevišti. Po představení byly plny pozitivních dojmů. Několik dětí s radostí oznamovalo, že Adamovi naši náhradní Natahovací myšce se konečně podařilo říct „Zdá se nám, že se vplazil do tvé postýlky“ (po celou dobu zkoušek říkal „postélky“). Byla jsem zvědavá na reakci chlapců, kteří narychlo zaskakovali, přece jen jsem měla o ně obavu jak hraní před publikem tak narychlo, na ně zapůsobí. Všichni tři mě překvapili, chtějí s námi opět hrát.

3.3 Šetření postojů odborné veřejnosti divadla hraného dětmi

Vedoucí ochotnického dětského divadelního souboru - Jana

- pracuje s dětmi ve věku 7-13 let, v souboru bývá 20 dětí.
- praxe s dětmi 30 let
- zaměstnáním je účetní
- od 16 let hrála ochotnické divadlo

Názor na veřejná vystoupení: děti se naučí sebejistému vystupování, zlepší si vyjadřování, pohyb, přízvuk, tázací věty. Vždyť děti hrají od mala, ve školkách na besídkách, mají z toho radost. Rádi se předvedou.

Zájem začít je u dětí a rodičů veliký, stojí jim za dojíždění. Jana rozšířila počet souborů,

momentálně vede se svojí dcerou tři soubory. Při své práci s dětmi čerpá jen z vlastní zkušenosti. Děti v září dostanou texty, které si spolu 2-3 přečtou, pak se po částech učí text zpaměti. Má zkušenost, že děti i v páté třídě špatně čtou a nevnímají kontext. Do emocí se dostávají při aranžovaných zkouškách.

Několik dětí z jejího souboru později studovalo konzervatoř nebo vyšší odbornou školu hereckou v Michli. Když jsem zjišťovala využití dramatické výchovy, odpověděla „*jsem jen účetní, to nechám pedagogům, to by nás zdržovalo, scházíme se jednou týdně, práce je hodně*“

Vystupují několikrát na festivalu amatérských souborů v květnu, již nyní mají polovinu svých představení vyprodaných. „*Školy mají velký zájem. Žáci vidí celistvé představení v podání dětských herců.*“ Hrají klasické pohádky, asi před třemi lety si pro zpestření zahráli moderní hru o pubertácích.

Zúčastnila jsem se jedné zkoušky jejího nejmladšího souboru, zaujal mě při ní 7-letý Šimon - v připravované inscenaci hraje broučka, nemá přední zuby, špatně se mu vyslovuje. Je žákem přípravné třídy základní školy, divadlo hraje rád. Občas nevydrží a mluví za jiné herce, texty si dobře pamatuje, úměrně svému věku a živosti zlobí. Ostatní děti zůstávají v roli. Všichni se učí - tolerovat, ignorovat, soustředit se. Jana je při zkoušce opravuje, připomíná logické vztahy mezi postavami. Její představení mívají 50 - 60 minut a jsou velmi povedená. Děti jsou stále v roli, zvládají bez problémů prostor jeviště, na večerních představeních nechybí světelné efekty, zvukový doprovod si předem samy nazpívají.

Vychovatelka školní družiny - Lenka

- pracuje s dětmi ve věku 2.- 4. třídy ZŠ, spolu jsou dva roky
- má bohatou praxi vychovatelky již 30 let.
- absolvovala gymnázium, dálkově studovala střední pedagogickou školu
- jako studentka hrála ochotnické divadlo.

Názor na veřejná vystoupení dětí: pro děti je to úžasná motivace, děti se na vystoupení těší.

Představení dětem zvedá sebevědomí Převážně hrají spolužákům, s kterými se znají.

Vystupují ve škole při zápisu do 1. tříd.

Vychovatelka Lenka se nesetkala s negativním ohlasem, kousavými poznámkami.

Původně s dětmi připravovala besídky, kde chtěla obsáhnout více činnosti - zpěv, pohyb,..až začali nacvičovat pohádky. Jak sama říká, je v ní kus komedianta

Představení je cíl. Na začátku seznámí děti s pohádkou, vysvětlí si o čem pohádka je, popř. si pustí DVD, s dětmi vyberou pasáže, které chtějí do představení dát, vyberou dialogy, (někdy má vychovatelka vybrané vhodné pasáže a děti k nim směřuje). Společně pak hledají způsob ztvárnění - pantomima, loutky, herci. Ročně připravují dvě pásma jedno k vánočním svátkům a druhé ke konci školního roku. Samotné pásmo vzniká podle daného kolektivu, jedná se o 1-2 pohádky a vystoupení dětí, podle jejich zaměření - tanec, rap,...

Některé děti ze začátku váhají, v druhém pololetí zařazuje vychovatelka i ty tiché, neprůbojné. Vždy se najde někdo kdo se sám nezapojí, je tedy divák, nebo hraje na bubínek. Lenka děti k hraní nikdy nenutí, hraní je dobrovolné. Děti se učí komunikaci, mají právo kritiky a kontroly. Vychovatelka pak shrne např. „bylo to tvé první vystoupení...“, „ty jsi měl nevýhodu, že jsi začínal...“, Děti se sebou pracují. Role jsou v alternaci, děti mohou sledovat rozdíly. Má podporu vedení školy i finanční, nakoupili jí masky zvířat. Zbytek s dětmi vyrábí při pracovních činnostech.

Učitelka z mateřské školy - Alena

- praxe s dětmi 15 let

- vzdělání střední pedagogické

Názor na veřejné vystupování: besídky v MŠ nedělají, souhlasí s Wayem

Přesto se její třída zúčastnila již 2x tanečního festivalu Mateřinka. Nenacvičovala s dětmi, tak jako v ostatních MŠ. Zvolila téma pro tanec, se kterým pak pracovali 5 měsíců. Například měli téma tance „Kouzlo lesa“ - zvířátka. Postupně vše vkládali do tématu. (jak se určité zvíře pohybuje, kde žije, jak se chová les apod.) Učili se i písničky, ze kterých se postupně složila jedna velká píseň. Vznikla hra, kde se vše poskládalo dohromady. Děti se u ní nic neučí násilím. Role, si děti vybírají samy a také pracují na kostýmech. Je to spíše zábava než dril. Jako jediná MŠ nevystupovali na hudbu z CD, ale na vlastní originál s kytarou, i to, že učitelky vystupují společně s dětmi je pro ně jiné, než kdyby měly děti stát na pódiu samy. Prostě, co se děti naučí během roku, potom předvedou. Pokud učitelky učí prožitkem, vkládají pohybové a hudebně pohybové hry, které děti baví, předvádějí vše s nadšením. V jejich MŠ je 7 tříd, každý měsíc se setkávají společně v družině a předvádí, čemu se třídy naučily. Opravdu, je na co se dívat, žádné otrávené obličejky, děti tančí, zpívají, hrají na Orffovy nástroje, nebo dokonce učí ostatní děti, jak namalovat obrázek, nebo počítat. Jinak hrát s dětmi před obecnstvem není na škodu. Děti, nemají ostych a vůbec je to připraví

do života. Není dlouho, co jsme hrály hudební pohádku „Vyrostla nám veliká řepa“. Jelikož jsou třída s vadami řeči, trošičku jim učitelky pomáhaly s výběrem rolí. (Ty bys byla výborná zpěvačka, ty umíš výborně hrát na africký buben. Herci byli vybírání, podle toho co předvedli. Opravdu dětem stačí pochvala, motivace a ony se toho ujmou). Bylo to jedno z nejkrásnějších vystoupení.

Ředitel ZŠ, vede divadelní kroužek - Michal

- v kroužku pracuje s dětmi od 4. třídy ZŠ
- praxe s dětmi cca 20 let
- vzdělání vysoké pedagogické
- studoval herectví, hrál divadlo

Názor na veřejné vystupování dětí: podle něho jde o to, s čím děti vystupují a co se tím sleduje. Děti by rozhodně neměly vystupovat s texty, kterým ještě nemohou rozumět, a divadlo by mělo děti především bavit. U dětí mu jde především o vcítění, prožívání atd. Snaží se, aby děti zvládly základy herecké techniky (dýchání, práce s hlasem, artikulace, pohyb na jevišti...). Veřejná vystoupení osobně nepovažuje za hlavní smysl jejich divadla, ale právě ta veřejná vystoupení děti nejvíce motivují. Děti je asi za hlavní cíl považují.- on to měl prý kdysi také tak. *„Neznám jediné dítě, jemuž by dobrovolné vystupování před publikem ublížilo. Děti ve školkách běžně dělají besídky, a nikdo to neřeší“*

Dovolím si na tomto místě připojit svou reakci na postřeh, že děti ve školce běžně vystupují na různých besídkách. Mám dvě dcery a obě do školky chodily. Vystoupení na besídce byl pro ně vždy velký zážitek, s dětmi se na závěr společně sedělo u velkého stolu a povídalo se. Ochutnávali jsme, co děti se svými učitelkami upekly. Záleží opravdu na vedení činnosti, aby mělo dítě kladné prožitky. Mladší dcera se zúčastnila přehlídky mateřinek na Praze 9 a vše kolem příprav ji moc bavilo, byla důležitá, živě vyprávěla o vystoupení, o ostatních dětech, jak se fotografovaly, ... Rozhodně jí to, jak říká učitel Michal, neublížilo. Dnes je v primě na osmiletém gymnáziu, nemá problém s vystupováním před třídním kolektivem při prezentaci své práce.

Učitelka jazyků na ZŠ, vede divadelní kroužek - Irena

- v divadelním kroužku pracuje s dětmi 1. stupně
- 20 let praxe s dětmi
- vzdělání vysoká škola pedagogická
- v mládí hrála ochotnickém divadlo

Názor na veřejné vystupování: rozhodně ano. Děti to velmi baví. Hry by měly být pro děti zábavné a měly by také přinést určitou informaci pro poučení a vzdělávání. Irena vede divadelní kroužek na škole, kde učí, vždy přes velkou nabídku různých zájmových kroužků se najde skupinka dětí, která se do přípravy divadla pustí s velkým nadšením a těší se na představení. Nedělá nábor, hraje, kdo se přihlásí. Děti s problémy ve výslovnosti, s učením, chováním zde najdou uplatnění. Jana vybírá společně s dětmi texty, většinou pohádek, a pak přemýšlí nad jejím ztvárněním, postupně vznikne scénář. *„Hraní divadla umožňuje sebevyjádření, vcítění do různých lidských vlastností a kultivovat mluvený projev. Divadlo je také dílo, vytvořené společně pro druhé.“*

Vychovatelka ŠD Pavlína, na ZŠ učí samostatný předmět dramatická výchova, vede dramatický kroužek při ZŠ

- pracuje s dětmi 1.-3. třída, v kroužku bývá 10 dětí
- pedagogická praxe 3 roky
- vzdělání střední textilní, 1 rok ČŽV, pedagogické minimum, účastní se seminářů dramatické výchovy na konzervatoři
- říká o sobě, že je komediant, ochotnické divadlo nehrála

Názor na veřejné vystupování dětí: „Ano, děti chtějí.“ Představení vzniká z příběhu, který rozehrají, postupují hrou, děti to baví, vytvoří kulisy. Nejprve hrají rodičům, potom hrají ve školkách. letos se poprvé zúčastnili divadelní přehlídky, porota je vybrala do krajského kola, které se koná 13.dubna. Hrají „Jarmareční divadlo“. Původně vzniklo z písničky O slepičce a kohoutkovi, pracují na něm dva roky. Sama Pavlína postup na krajské kolo přehlídky hodnotí *„je to náročné, tlačí nás čas, odstraňujeme, co nám porota vytkla. Potřebujeme na to klid. Dřív jsme postupovali hrou, teď si to pořád opakujeme, děti u toho tak nevydrží. Musím je rovnat. Děti na krajské kolo chtějí, pomáhá mi kamarádka, sama bych vše nezvládla.“*

V kroužku je jedna holčička, velmi nadaná, baví ji hraní, ale vystupování ji nebaví. Je ostýchavá, potřebuje čas. Pavlína ji nechá hrát role, kde není tak vidět. Je spolehlivá, ohlídá,

kde má kdo být. Děti potřebují zpětnou vazbu. Po představení, měly pocit, že se jim vystoupení nepovedlo, ale při setkání účinkujících souborů slyšely od jiných dětí, co se jim líbilo a z jejich hodnocení byly nadšeny.

V průběhu šetření jsem se setkala i s paní Doc. Evou Machkovou, která je uznávanou odbornicí v dramatické výchově, byla u zakládání divadelních přehlídek dětských souborů. Setkání s ní se pro mě stalo velkou inspirací pro moji další práci s dětmi. Při rozhovoru jsem si uvědomila důležitost dramatické výchovy při přípravě inscenace. Jak pouhým nacvičováním jsou děti šizeny v rozvoji jejich tvořivosti. Machková odmítá při práci s dětmi přístup amatérů - přežívající nacvičování s dětmi. Mám začínajícím rozhodně doporučuje číst odbornou literaturu a navštěvovat přehlídky dětských divadelních souborů. Dobrou cestou jsou kurzy dramatické výchovy, pořádané Sdružením pro tvořivou dramaturgii a katedrou výchovné, dramaturgii DAMU akreditované MŠMT.

Na přehlídce Otvírání 2012 jsem také získala zkušenost, že jenom odborné vzdělání není všechno. Viděla jsem inscenaci od vedoucích s vysokoškolským dramatickým vzděláním, ale s tématem zvoleným nepřiměřeně věku dětí, zasazeným do doby pro malé aktéry těžko pochopitelné, s hudbou, která se nehodila k tématu atd. Ideální tedy je získat odborné vzdělání ve škole, a pak se zúčastnit několika praktických kurzů, nějakou dobu poznávat dětský kolektiv, zhlédnout několik představení dětí a pak teprve vše využít při vlastní práci.

Vedoucí dramatického kroužku při DDM - Katka

- vede dramatický kroužek pro děti 4.-7. třída, zapsaných je letos sedm
- studentka vysoké školy (pedagogiku ani dramaturgii nestudovala)
- bohaté zkušenosti z vlastní docházky do dramatického kroužku

Názor na veřejné vystupování: děti pro vystoupení připravuje metodami dramatické výchovy, podle ní se do dramatických a divadelních kroužků hlásí děti, které se rádi předvádějí a jsou centrem pozornosti, tedy hraní před publikem - ano. Zúčastnila jsem se jedné lekce. Viděla jsem scénky, na kterých děti pracují tři týdny. Scénky vznikaly na téma časopisu Bravo. např. Co nesmí chybět v kabelce, Poradna. Děti s nimi vystoupí v červnu na přehlídce činnosti DDM. Následovaly improvizace na vylosované téma s úkolem např. jedna skupina pantomimicky hraje scénku druhá skupina dabuje. 90 minut mi velmi rychle uběhlo, stále

jsme byli v tvořivé činnosti, dívky byly bezprostřední s dobrými nápady. Bez problému mě mezi sebe přijaly, za to já jsem měla chvílemi problém myslet zároveň na téma, spoluhráče a ještě plnit úkol (balet, opera apod.). Pro mě to byla velmi cenná a zajímavá zkušenost. Na lekci bylo 5 dívek, pracovalo se ideálně. Podle slov Katky není o dramatické kroužky velký zájem.

3.4 Analýza šetření

Při diskuzích jsem se setkala se dvěma zcela opačnými přístupy k práci s dětmi na divadelním tvaru. Jeden „tábor“ odborníků s pedagogickým vzděláním v dramatické výchově, zastánců významu rozvoje tvořivosti dětí metodami dramatické výchovy zcela opovrhne přežívajícími postupy „nácviku“ „ochotníků“. Druhý „tábor“ připravuje představení na základě tradic ochotnického divadla, často s velkým osobním nasazením, s předehráváním, vysvětlováním a nechává metody dramatické výchovy pedagogům. Představení připravují na základě svých osobních zkušeností, často v mládí takto divadlo hráli. V jejich práci je 200letá tradice, kdy u nás jiné než ochotnické divadlo nebylo (viz vývoj divadla hraného dětmi výše).

Hlavní argumenty pro hraní dětí před publikem skupiny amatérů

Dospělí pracující s dětmi

- děti to baví, o hraní divadla je velký zájem, pozitivní ohlasy rodičů
- děti na 1. stupni mají problém v čtení s porozuměním, hraní divadla jim pomáhá
- dětem se zlepšuje mluvený projev, jsou kultivovanější
- divadlo je příležitostí pro děti zažít úspěch
- představení dětských herců je důležitým momentem i pro dítě diváka
- jde o komplexní činnost - děti si zkusí aktivity divadelní, výtvarné, hudební,...

Maminky herců

- všechny podporují veřejná vystoupení svých dětí z těchto důvodů:
- děti to baví
- učí je vystupovat před lidmi, zbavují se trémy a ostychu
- zažívají úspěch, radost
- společná kolektivní práce, spolupráce, pomoc, kamarádské vztahy, zodpovědnost

- zlepšuje se komunikativnost, slovní zásoba, paměť
- pro děti zajímavá forma učení

Děti - herci

- před publikem hrají rády, nejlépe se jim hrálo na přehlídce dětských divadelních souborů
- pocítují zodpovědnost, aby to kamarádům nezkazily.
- oceňují, že hrají s kamarády, dívky navíc oceňují kostýmy

Děti – diváci spolužáci herců, kteří viděli i naše přípravy před vystoupeními

- nejvíce se líbilo představení Zlobivá Amélie!
- oceňovali výkony herců, hlavních postav nebo svých kamarádů.
- u pohádek hodnotili děj – napínavý, vtipný, málo pohybu, hezky zahráný
- tři by před publikem nikdy nevystupovali, dva aby to ostatním nezkazili a jednoho hraní nebaví
- čtyři by rozhodně chtěli hrát před publikem

Názor odborníků pedagogů - kladné postoje a výhrady k hraní dětí před publikem

- představení není cílem jejich práce, odborník divadelník respektuje jeho motivační význam pro děti
- pokud připravují veřejné vystoupení, tak se jedná o pásmo, které vzniká v průběhu společné roční činnosti
- velký ohled na děti, ostýchavým dětem dávají čas, děti vystupují dobrovolně
- opakování před představením je na úkor času pro tvořivé hraní
- dětem hrajícím dobrovolně vystoupení před publikem nemůže ublížit
- pokud hrají s dětmi před publikem jedná se o rodiče nebo prezentaci činnosti domovské instituce (DDM, MŠ, ZŠ)

Závěr

Na základě získaných názorů dospělých pracujících s dětmi, z pozitivních ohlasů rodičů a především nadšení aktérů - dětí, které jsem pozorovala v navštívených lekcích a vnímám i ve vlastní praxi, jsem došla k názoru, že pro děti hraní divadla s vystoupením před publikem je přínosem.

Děti rády volí aktivní a smysluplné činnosti, které jim něco nového přináší - především prožitek a to nejlépe společný prožitek s kamarády. Děti při práci na představení, podle mne, přirozeně přijímají vedení odborníků pedagogů i amatérů. Ze závěrů mé práce vyplývá, že děti dávají přednost činnostem, jejichž výsledek vidí okamžitě (pro děti je důležitá zpětná vazba) to znamená činnosti zakončené představením pro publikum. Je důležité, aby děti na přípravě veřejného představení pracovaly dobrovolně. Námět by měl být volen úměrně věku, schopnostem a zájmu dětí, textům musí děti rozumět. Hraní divadla by je mělo především bavit. Příprava veřejného představení je velkým obohacením společné činnosti zúčastněných dětí a důležitou motivací k aktivitě a zodpovědnosti. Příprava představení rozvíjí jednotlivce v mluvním projevu, kulturním chování, pomáhá vnímat sebe a své okolí, pomáhá mu ke zdravému sebevědomí.

Domnívám se, že dramatická výchova má pro společnost stále větší význam. Představení vzniklá na principech metod dramatické výchovy jsou pro děti velmi hodnotná. Každý vedoucí dramatického nebo divadelního kroužku by měl mít samozřejmě přehled o oboru, aby mohl svěřenému dítěti nabídnout, co je pro ně nejlepší.

Na našich běžných školách děti získávají encyklopedické znalosti. Tyto znalosti umějí velmi málo prakticky využívat. Převážnou část časem zapomenou. Z praxe vím, že se učí málo ústnímu projevu, obhajobě svých názorů. V některých předmětech (u některých učitelů) nejsou ani ústně zkoušeni. Hodnocení znalosti předmětu se provádí písemně, často i formou testu. Přitom žijeme v moderní společnosti, kde je pro nás komunikace velmi důležitá. Potřebujeme umět vyjádřit své potřeby, svůj názor, umět se prosadit, samostatně se rozhodovat a nést za svá rozhodnutí odpovědnost, ale především umět naslouchat a rozumět. Jsem přesvědčena, že hraní divadla s dětmi má v dnešní době velký význam.

Použitá literatura a prameny

- BERNARD, J. *Co je divadlo*. Praha: SPN, 1983.
- CÍLKOVÁ, E., HŘÍBKOVÁ, J. *Děti hrají divadlo*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-044-5
- CÍSAŘ, J. *Divadelní jarmárka..Hradec králové: Volné sdružení východočeských divadelníků o.s. a Středisko amatérské kultury Impuls, 2006.*ISBN: 80-239-7905-1
- DISMAN, M. *Receptář dramatické výchovy*. Praha: SPN, 1976
- HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN: 978-80-7290-396-2
- MACHKOVÁ, E. *Základy dramatické výchovy*. Praha: SPN, 1980
- MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-706-103-9(IPOS), ISBN 80-901660-3-2(STD)
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN.80-7178-751-5
- RICHTER, L., *O divadle (nejen) pro děti*. Praha: DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, 2006. ISBN: 978-80-902975-6-0
- SLAVÍK, M. *Cesta k divadelnímu tvaru s dětským kolektivem*. Praha: IPOS - pracoviště ARTAMA, 1996. ISBN: 80-7068-094-6
- VALENTA, J..*Metody a techniky dramatické výchovy*. Havlíčkův Brod: Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1865-1
- WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha: ISV nakladatelství, 1996. ISBN: 80-85866-16-1
- Tradice českého ochotnického divadla a amatérského divadla dneška*. Miletín: Muzeum českého amatérského divadla, 2010. ISBN 978-80-254-8469-2
- PROVAZNÍK, J. *Co je dramatická výchova*. In: [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.damu.cz/katedry-a-kabinety/katedra-vychovne-dramatiky/dramaticka-vychova-a-ramcove-vzdelavaci-programy/jaroslav-provaznik-podil-dramaticke-vychovy-na-utvareni-a-rozvijeni-klicovych-kompetenci>

Seznam příloh

Příloha č. 1

Divadelní představení Zlobivá Amélie! ve školní družině ve školním roce 2011/2012: fotografie z přípravy a společná fotografie herců. S přípravou jsme začali v říjnu. S kulisami nám pomáhají i děti, které s námi nehrají (jedná se o mé vlastní fotografie).

- Vztahuje se k divadelnímu představení Zlobivá Amélie!, o kterém je v textu psáno

Příloha č. 2

Pozvánka na naše představení, kterou ilustrovaly děti.

- Vztahuje se k divadelnímu představení Zlobivá Amélie!, o kterém je v textu psáno.

Příloha č. 3

Fotografie z vystoupení v Klubu Klamovka na přehlídce dětských divadelních souborů Otvírání 2012, obvodní kolo 9. března 2012 (fotografie pro mě pořídila paní Kratinová, maminka Vojty, který v představení vystupoval).

- Vztahuje se k festivalu dětských divadelních souborů OTVÍRÁNÍ 2012, o kterém je v textu psáno.

Příloha č. 4

Scénář divadelního představení Zlobivá Amélie!

- Vztahuje se k s. 23 textu.

Příloha č. 5

Vyplněné dotazníky - odpovědi dětí, při zjišťování názoru herců na hraní divadla před publikem v období tří let naší společné činnosti ve školní družině.

- Vztahuje se k s. 20 textu.